

Kale Zaharra (III)

> Jerardo Elortza eta Xabier Zelaia

Aurreko hileko denden artean aipatu gabe geratu ziren, besteak beste, Kale Zaharreko bi ontzi-denda, zerami-ka saltzen zutenak: Esteban eta Patxi Iñurritegi (*Largo*) anaiena; eta Teresa Zubiak janari-dendaren ondoan eduki zuena; biak inguru batean egon ziren, baina garai desberdinetan. Liburu-denda bat ere ahaztu zitzaigun: Madina kaleko Aketz; Anton Apaolaza eta Patxi Irizar arduratu ziren hartaz. Gainera, Xarmenta lentzeria eta Miren Barrena erropa-denda.

ARTISAUAK ETA BESTE

Zapatariak (oinetako-konpontzaileak): Bitoriano Kortabarria, Bonbardo, familiarekin; Agapito Kortabarria eta semea; Luis Lete eta beste.

Uztargina: Pedro Lizarralde.

Perratzailea: Zipriano Zufiria.

Errementariak: Eujenio Arregi (*Matxakito*); Bixente Santa Kruz eta semeak.

Iturginak: Nikomedes Iturrospe eta ondorengoak; Faustino Erostarbe eta semeak; Enrique Apaolaza; Juanito Arkauz; Joxe Antonio Maiztegi; eta Iñurritegi.

Arotzak: Leandro Ortiz de Zarate; Pedro Beitia (*Kastillo*) eta semeak; eta Bittorin Zelaia, Bixente Ugarterekin.

Banastaginak: Larrastegi; Txaiña; Frantzesiena; Jausorotarrak (*Nabarro*); Paiko; Erle; Txori; Klemente; Lukas Agirre; Martin Aranburu (*Petokin*); Lazkanotarrak, eta abar.

Ile-apaintzaileak:

• **Gizakumeenak:** Lorenzo Ugarte (*Irubietta*); aurrekoaren loka-lean Doroteo, Nikolas eta Igone Ugarte; Patxi Iñurritegi (*Largo*); Aurelio Igartua; eta Julian Olalde (*Sillero*).

• **Emakumeenak:** Maritxu eta Martina Ugarte ahizpak (*Olalde*); eta Alaitz Zuazubiskar (*Izar*).

Taxistak: Rufino Lizarralde; Liborio Lizarralde; Pako Rabanete, Maria Jesus Aberasturi eta hauen semea.

Botika: Kale Zaharraren hasieran antzinatik kokatutako farmazia. Azkeneko botikariak honako hauek izan dira: Pablo Zatarain; Andres Leturia; Jabier Barrenetxea; Ana Barrenetxea; eta Amaia Igartua.

Belar-dendak: Aurora Iñarra (*Goiztiri*); eta Amalur.

Hernani eta Astorkitza etxeak elkarren ondoan

LANTEGIAK ETA ENPRESAK

Txokolate-fabrikak: Gereka (*Bazterrikarena*); eta Onena (*Arri-llagarena*).

Aterkin-lantegiak: Zelaia, Enparantza eta Ezpeleta; Agustin Baltzategi; eta Kurtzekoa.

Pila-fabrika: Zelaia, Enparantza eta Galdos enpresaren hasierak, aurretik guardasol-lantegia zuten lokal berean.

Gasolindegia: *Perratzailliena* tabernaren (Ona) aurrean zegoen, Zipriano Zufiriak 1920ko hamarkadan jarrita; gerra ostean Migel Illarramendiri esleitu zitzaion bere ustiaketa.

Auto-konponketak: Azkune anaiak; eta Erle.

Bizikleta-tailerrak: Benito Aiastui; Roman Igartua; eta Luxio Errasti.

Motorrak: Yarza.

Karretilak: Madinazkoitia-Sansinenea.

Bakelita-lantegia: Romulo Azkue.

Torloju-lantegia: Perosterena eta Irizar, Kanpantxon.

Ulma-taillerra: urte batzuk Kurtzeko etxe azpian egin zituen.

Eraikuntza: Egaralur.

TABERNAK, KAFETEGIAK ETA PASTELERIAK

Klasikoagoak: Bujero; Txaketua; Pako; Luixena; Perratzailliena (Ona) Inesena (Aloña); Idaho (ondoren Ongi Etorri); Kastillona; Donosti; Elizaurre.

Orainagokoak: Iturri; Izarraitz; Aker; Xaguzar; Ongi; Harripe; eta Gorrotxategi (Ogi Berri).

Pasteleriak: Anakabetarrena aspaldi; eta Gorrotxategi (Ogi Berri).

HOTELAK ETA OSTATUAK

Fonda Comercio, gerora Hostal Izarra (Bujeron); Hotel Ona; Fonda San Miguel; eta Ongi Hotela.

ELKARTEAK

Txantxiku Txoko (herriko zaharrena, lehenengo Txaketua tabernaren gainean, eta gero Ona hotela egondako lekuan); Kale Zaharra (San Migel kooperatiba gainean lehenengo, eta ate bat aurrerago orain); Oinarri (Onena txokolate-fabrikaren lokalatan); Haitzalde (San Anton kalean); eta Añolea Elkartetxea (Kale Zahar barrenean).

IKASTETXEAK

Agustino laterandarren kolegio-seminarioa hamarkada askotan; ospitaleko nesken eskola (*La Milagrosa*), mutikoentzako eskolaurrea ere bazuena; herri-eskolako ikasgela batzuk 1928tik 1936ra, orain Idigoras altzari-denda dagoen lekuan; *San Migel* ikastola (kooperatiba gaineko pisuan hasieran; Lizaurre kaleko etxepean ere bai; eta agustinoen kolegioko hirugarren pisuan geroago); bigarren mailako institutuaren eraikin berria (gero *Zuazola* izena jarriko zitzaiona) zabaldu zen 1970an, ordura arte ospitale egon zen orubean; eta orainago *Ikas3* akademia urte batzuetan.

BANKUAK

Jatorrizko izenekin: Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa; Banco de Vizcaya eta ondorengoak; Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián; eta Caja Laboral Popular.

ZENBAIT ETXE ETA ERAIKIN INTERESGARRI

Kale Zahar eta alboetako herri-zati zabal eta luze honetan maki-na bat etxe eta eraikin jaso, eraitsi edota ordezkatu dira mende askotan zehar. Geratu zaizkigun horietako batzuk bakarrik nabarmenduko ditugu hemen. Egia esan, horiek ere aldaketa ugari izan dituzte, barrutik batik bat, baina antzinako egitura eta elementu aipagarriak mantendu dituzte kanpoko aldetik batez ere.

Inguruan diren, eta neurri batean, beheko auzo honen historia eta bilakaera sakon markatu duten bi eraikin-erakunde ez ditugu zerrenda honetan sartuko: San Migel parrokia eta Sancti Spiritus unibertsitatea, alegia, aparteko atal berezia merezi baitute. Hain zuzen ere, parrokia aurrean aurkitzen diren bi etxe aipatuko ditugu lehendabizi: Hernani eta Astorkitza izenekoak.

Hernani

Familia ezagun bateko egoitza izan zen XVI.eko eraikin honek

bi kaletara ditu fatxadak, geroztik zabaldutako balkoi eta leiho handiek. Bereizgarriak aipagarriena, agian, zera da: zilindro eran moldatutako espaloitik teilaturainoko ertz dotorea. Aurrealdean ezkerretara Ama Birjinaren behe erliebe margotu bat dauka. Unibertsitateko obrak amaitu gabe zeudelako, etxe honetan eman ziren lehen eskolak epe laburrean.

Astorkitza

Aurrekoari itsatsita dago. Leinu honetako kide batzuk XVIII.ean nabarmendu baziren ere, etxea askoz lehenagokoa dela dirudi, Erdi Aroko arrasto batzuk gordetzen baitira bertan. Parrokia aldera ematen duen fatxadan bi leiho gotiko txiki eta estilo bereko ate bat mantendu ditu; barruko aldean, orain banketxe bateko bulegoetan, tankera berdineko beste ate bat ikus daiteke.

Zaratekoa

Orain San Anton, Maiatzaren 1a eta Bakardadeko Amaren kaleen artean kokatzen den etxetzar hau abizenez aldatuz joan zen jauntxo-familia baten egoitza izan zen luzaroan, hau da, Bergantzo, Zarate, Moiuatarrena. Erdi Aroko hiru leiho gotiko gorde ditu eta San Antonena izan daitekeen behe erliebe bat, auzoan desagertutako ermitakoa beharbada. Azken ehun urtetan monasterioa, hainbat etxebizitza, ikastetxeak, dendak, aurrezki kutxa eta taberna bat, besteak beste, egon dira Zaratekoan.

Egañena

Zaratekoaren aurrean aurkitzen da Gaiñena bezala ezagunago den etxe hau San Anton kalearen hasieran, orain sarrera plaza txo aldetik baldin badauka ere. Bi ate gotiko mantentzen ditu, tamaina desberdinekoak. Handienak armari bat du giltzarrian gaztelu baten irudiarekin; txikiak, aldiz, gurutzea borobil baten barruan sartuta. Antzinako leiho txiki bat ere badauka fatxada horretan. Etxe hau zeharo birmoldatu zen 1960ko hamarkadan, pisu bat gehitu zitzaolarik.

Olakua

Makina bat izen eduki ditu eraikin honek: Olakua, Gomendio-rena, Mantarrain, Perratzailliena eta orain Ona, horrela deitzen delako behekaldean duen taberna. Orain kanpotik duen itxura XVIII.eko dela ematen du; hurrengo etxea ere, seguraski, eraikin horren zatia izango zen sasoi batean, aurretik nahiz atzetik biek balkoi eta leiho berdintsuak dituzte-eta. Arku goratuko ate batzuk geratu zaizkio, ostekaldeko handia berri samarra da baina.

Badira, noski, kale-arte honetan beste hainbat etxe eta gauza aipagarri: agustinoetako komentua eta eliza, hiru iturri monumental, armariak eta beste elementu interesgarri asko, hemen leku faltaz zehaztu ezin ditugunak.

